

ΤΑ ΤΡΙΑ ΕΙΔΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ - ΑΡΜΟΛΙΟΤΗΤΕΣ *

Κωνσταντίνος Α. Παναγόπουλος
Αν. Καθηγητής στη Νομική Σχολή Δ.Π.Θ

1. Νομοθετική ρύθμιση

α. Το άρθρο 1672 ΑΚ ορίζει στο β' εδάφιο για τον προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη ότι «η εξουσία του περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστικό μέτρο απαραίτητο για να αποφευχθεί σοβαρός κίνδυνος για το πρόσωπο ή την περιουσία του συμπαραστατέου», ενώ κατά το άρθρο 805.3 ΚΠολΔ ο προσωρινός συμπαραστάτης «εκτός από τις εξουσίες που του παρέχει το ουσιαστικό δίκαιο, παραστέκει τον συμπαραστατέο στη διενέργεια κάθε διαδικαστικής πράξης και την άσκηση ενδίκων μέσων» σε κάθε δίκη που αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του.

β. Η απουσία άλλης διατάξεως, πέραν των ανωτέρω, που να ρυθμίζει την έκταση της εξουσίας του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, δίνει εκ πρώτης όψεως την εντύπωση ότι όλες οι περιπτώσεις προσωρινού συμπαραστάτη καταλαμβάνονται από τις δύο αναφερόμενες διατάξεις. Απόρροια αυτού φαίνεται να είναι η παραδοχή¹ ότι το εύρος της εξουσίας του προσωρινού συμπαραστάτη είναι πιο μικρό σε σχέση με του οριστικού σε κάθε περίπτωση.

γ. Ότι όμως τέτοια παραδοχή δεν ικανοποιεί σε ορισμένες περιπτώσεις από πρακτικής πλευράς ούτε είναι στη γενίκευσή της δογματικά δόκιμη, επιχειρεί να καταδείξει τούτη η συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 1672 ΑΚ, προτείνοντας διαφοροποίηση - κλιμάκωση του εύρους των εξουσιών του προσωρινού συμπαραστάτη ανάλογα με το «είδος» αυτού ή, ακριβέστερα, ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαδικασία της δικαστικής συμπαραστάσεως κατά το διορισμό του προσωρινού συμπαραστάτη, όπως εκτίθεται κατωτέρω στις παρ. 4 & 5, αφού προηγηθούν ορισμένες σκέψεις απαραίτητες για τη θεμελίωση των θέσεων που προτείνονται εδώ.

* Αφιερώνεται στη μνήμη του Καθηγητή Θ. Παπαχρίστου - Εισήγηση στο 3^ο πανελλήνιο συνέδριο της Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου την 20-11-2015 στη Θεσσαλονίκη.

1 *Κακατσάκης*, ΣΕΑΚ 1672 σελ. 1104 αρ. 1. Ομοίως *Αγγέλα Γεωργιάδη*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ 1672 αρ. 8 επ. και *Γ. Μπαμπέτας*, σχόλιο στην απόφαση ΜΠρΑθ 612/2015 σε ΧρΙδΔ 2015 σελ. 509: «εν συγκρίσει με την εξουσία του οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη, εκείνη του προσωρινού είναι ουσιαστικά περιορισμένη».

2. *Ανεπίτρεπτος ο «νομικός θάνατος» (capitis deminutio) φυσικών προσώπων*

α. Κάθε φυσικό πρόσωπο έχει ικανότητα δικαίου²

- πλήρη μεν, υπό την έννοια ότι μπορεί να είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, από και διά της γεννήσεώς του,
- περιορισμένη δε (ως φορέας μόνο δικαιωμάτων, κατ' αρχήν³) ήδη από την κυοφορία του.

β. Αντιθέτως, δικαιοπρακτική ικανότητα πλήρη (με την έννοια της δυνατότητας αυτοδεσμεύσεως με έγκυρη δικαιοπρακτική δήλωση βουλήσεως) δεν απονέμει το δίκαιο σε κάθε φυσικό πρόσωπο, αλλά μόνο στους

- ενήλικους⁴ (δηλαδή με συμπληρωμένο το 18 έτος της ηλικίας τους)
- που δεν τελούν σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασεως⁵ και
- κατά τη στιγμή της δηλώσεως της βουλήσεώς τους έχουν συνείδηση των πράξεών τους και δεν βρίσκονται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που να περιορίζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βουλήσεώς τους⁶.

γ. Η έλλειψη δικαιοπρακτικής ικανότητας δεν σημαίνει βέβαια ότι δεν συνάπτονται δικαιοπραξίες που αφορούν τους δικαιοπρακτικά ανίκανους, αλλά απλώς ότι αυτοί συνάπτουν δικαιοπραξίες δια των νομίμων αντιπροσώπων τους⁷ (και όχι αυτοπροσώπως).

2 ΑΚ 34 – 36. Ο επιβαλλόμενος από τη διάταξη του άρθρου 2.1 Σ «σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου επιτάσσουν να αντιμετωπίζεται κάθε άνθρωπος αποκλειστικώς ως υποκείμενο (όχι ως αντικείμενο) δικαίου» (Φ. Δωρής, Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο 1991 τ. Β1 σελ. 13 παρ. 5 Ι 1).

3 Ερμηνευτικά γίνεται δεκτό ότι, κατ' εξαίρεση, η ικανότητα δικαίου του εμβρύου αναφέρεται και σε όσες υποχρεώσεις είναι συναφείς προς το δικαίωμα που αποκτά (Α. Γαζής, , Γενικά αρχαί του αστικού δικαίου 1973 τ. Β1 παρ. V2. Ι. Καρακατσάνης, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλο, ΑΚ 36 IV αριθ. 5. Ι. Καρακάστας, ΑΚ 36 σελ. 259 παρ. 4 αρ. 399. Ι. Σόντης, ΕρμΑΚ 36 αρ. 6. Αικ. Φουντεδάκη, ΣΕΑΚ 36 Γ-Ι σελ. 11 αρ. 11) ιδίως όταν αυτό συνάγεται από άλλη, ειδική διάταξη, όπως λόγου χάρι το άρθρο 1711 εδ. α' κατά το οποίο το κυοφορούμενο μπορεί να γίνει κληρονόμος, οπότε αναγκαιώς αποκτά και υποχρεώσεις της κληρονομίας (Π. Φίλιος, Γενικές αρχές 4^η εκδ. σελ. 30 παρ. 13 Β), ως προς τις οποίες εν τούτοις σημειωτέον ότι περιορίζεται η ικανότητα δικαίου κάθε ανηλίκου (και του εμβρύου) με την ex lege παροχή σ' αυτό του ευεργετήματος της απογραφής. (Ότι το ευεργέτημα αυτό αφορά την ικανότητα δικαίου, συνιστώντας ευμενή για τον φορέα της περιορισμό αυτής, Κ. Παναγόπουλος, Ατελής ικανότητα δικαίου μορφωμάτων δίχως νομική προσωπικότητα, σε ΕφαρμΑστΔ 2015 σελ. 690).

4 ΑΚ 127.

5 ΑΚ 1676 περίπτωση 1.

6 Πρβλ. ΑΚ 131.1.

7 Σχετικώς πρβλ. και Ι. Σπυριδάκη, Η μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου 1997

δ. Δεν νοείται δηλαδή νόμιμη αποστέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του προσώπου, δίχως παράλληλα την εξασφάλιση της απρόσκοπτης δυνατότητας συνάψεως δικαιοπραξιών για τον ανίκανο από το νόμιμο αντιπρόσωπό του, διότι διαφορετικά θα επρόκειτο κατ' ουσίαν για *capitis deminutio*⁸, πράγμα ασύμβατο με τον σύγχρονο νομικό πολιτισμό και αντίθετο προς την Συνταγματικά κατοχυρωμένη στη χώρα μας προστασία της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2.1 Σ).

3. «Είδη» (περιπτώσεις) προσωρινού δικαστικού συμπαράστατη

Στην περίπτωση λοιπόν αποστερήσεως της δικαιοπρακτικής ικανότητας προσώπου για το λόγο ότι τελεί υπό καθεστώς στερητικής συμπαράστασεως, η έννομη τάξη εξασφαλίζει τη δυνατότητα συνάψεως δικαιοπραξιών για τον συμπαραστατούμενο με τον διορισμό του δικαστικού συμπαράστατη⁹, επέχοντος θέση νομίμου αντιπροσώπου¹⁰, που χαρακτηρίζεται οριστικός όταν τελεσιδικήσει η απόφαση που διατάσσει τη δικαστική συμπαράσταση¹¹, ενώ ως προσωρινός δικαστικός συμπαράστατης χαρακτηρίζεται:

α) εκείνος που διορίζεται προ της εκδόσεως οριστικής αποφάσεως (με την κατάθεση αιτήσεως για δικαστική συμπαράσταση ή, ενίοτε, και προ αυτής)¹²,

β) εκείνος που διορίζεται με την οριστική απόφαση¹³ ως την τελεσιδικία της και

γ) εκείνος που, μετά την τελεσιδικία της αποφάσεως, διορίζεται σε αναπλήρωση του αρχικού συμπαράστατη που εξέλιπε για οποιοδήποτε λόγο (παραίτηση, αδυναμία ασκήσεως λειτουργήματος, παύση ή θάνατος) μέχρι την τελεσιδικία της δικαστικής αποφάσεως που θα ορίζει τον νέο οριστικό συμπαράστατη.

σελ. 172 – 173.

8 Πρβλ. σχετικώς και *Κουτσοράδη*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΑΚ Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 1666-1688 αρ. 13 σελ. 842 προς 843.

9 Εντούτοις, για τις μη δεκτικές αντιπροσωπεύσεως δικαιοπραξίες (τέλεση γάμου, συναίνεση σε υιοθεσία, εκούσια αναγνώριση τέκνου, σύνταξη ή ανάκληση διαθήκης, ιδιότητα μέλους σωματείου κλπ), φαίνεται επί στερητικής συμπαράστασεως αναπόφευκτος ο «νομικός ακρωτηριασμός» του προσώπου (*Κουτσοράδης*, Η προληπτική ίδια αστική προστασία εκ μέρους των ηλικιωμένων και των πασχόντων ενηλίκων, σε ΕΛΔ 2013 σελ. 637), συνακόλουθα δε ανέφικτη σε σχέση με τη δικαιοπρακτική ικανότητα η πλήρης ικανοποίηση της προβλέψεως για ισότητα ανάμεσα σε υγιείς και αναπήρους στην διεθνή σύμβαση του ΟΗΕ που κυρώθηκε στη χώρα μας με το ν. 4074/2012.

10 *Ι. Δεληγιάννης*, Η δικαστική συμπαράσταση 1997 σελ. 42 και 80. *Γ. Δασκαρόλης*, Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου 2001 σελ. 730 & 751.

11 ΑΚ 1681 εδ. β'.

12 ΑΚ 1672 εδ. α'.

13 ΑΚ 1672 εδ. γ'.

4. Νομοθετικό κενό στην περίπτωση αναπλήρωσης του οριστικού συμπαραστάτη

α. Το είδος του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη εκ των ως άνω τριών (άλλως, το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαδικασία κατά το διορισμό του: προ της οριστικής αποφάσεως, μεταξύ αυτής και της τελεσιδικίας ή μετά την τελεσιδικία) καθορίζει το εύρος των εξουσιών του, σε συνδυασμό βέβαια αφενός με το συμφέρον του συμπαραστατούμενου¹⁴, που κατά τη θεμελιώδη διάταξη του άρθρου ΑΚ 1684 πρέπει να αποτελεί τον γνώμονα όλων των ενεργειών του συμπαραστάτη (οριστικού ή προσωρινού) και, αφετέρου, με την ανάγκη προστασίας του συμφέροντος και των τρίτων για την ασφάλεια των συναλλαγών¹⁵.

β. Ο χρονικός δηλαδή προσδιορισμός τον οποίο υποδηλώνει ο όρος «προσωρινός» δεν αντιστοιχεί πάντα ή αναγκαία και σε ποιοτικό περιορισμό (ως προς την έκταση δηλαδή) των εξουσιών του προσωρινού συμπαραστάτη, όπως εκλαμβάνεται από τους ερμηνευτές¹⁶.

γ. Συγκεκριμένα, η διατύπωση της κρίσιμης για τις εξουσίες του προσωρινού συμπαραστάτη διατάξεως ΑΚ 1672 εδ. β' (ανωτέρω, παρ. 1) και η ένταξή της στη συγκεκριμένη θέση, αμέσως δηλαδή μετά το εδ. α' του ίδιου άρθρου που αναφέρεται σε διορισμό προσωρινού συμπαραστάτη στο στάδιο πριν ή κατά τη διαδικασία δικαστικής συμπαραστάσεως (πρβλ. και ΚΠολΔ 805.1 εδ. β' και γ'), σε συνδυασμό με το ότι ο διορισμός προσωρινού συμπαραστάτη σε αναπλήρωση του (παυθέντος, θανόντος ή παραιτηθέντος) οριστικού συμπαραστάτη ανάγεται σε άλλο στάδιο, ήτοι μετά το πέρας της διαδικασίας και την έκδοση της τελεσιδικίας αποφάσεως, άγει με γραμματική ήδη και συστηματική ερμηνεία στο συμπέρασμα, εξ αντιδιαστολής, ότι αυτή η τελευταία περίπτωση προσωρινού συμπαραστάτη (προς αναπλήρωση του οριστικού), μη καταλαμβάνεται από το εδ. α' του άρθρου 1672 ΑΚ (που αφορά μόνο το χρονικό διάστημα πριν ή κατά τη διαδικασία, όχι και μετά το πέρας αυτής), δεν καταλαμβάνεται ούτε από τη διάταξη του εδ. β' ως προς το εύρος των εξουσιών του.

δ. Διαπιστώνεται έτσι νομοθετικό κενό¹⁷ αναφορικά με το εύρος των

14 Για το συμφέρον του πάσχοντος προσώπου ως βασικό πυλώνα της δικαστικής συμπαραστάσεως και γνώμονα των ενεργειών κάθε οργάνου αυτής, βλ. *Κουτσοράδη*, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου, ΑΚ Εισαγωγικές παρατηρήσεις στα άρθρα 1666-1688 αρ. 26 σελ. 846.

15 Όπως ορθά επισημαίνεται (*Κουτσοράδης*, π. σελ. 847 αρ. 27-28), η δικαιοπρακτική ικανότητα δεν αφορά αποκλειστικά τον δικαιοπρακτούντα, καθώς η ενεργή συμμετοχή αυτού στις συναλλαγές (εν προκειμένω δια ή μετά του συμπαραστάτη) επηρεάζει τα έννομα συμφέροντα τρίτων και πρέπει γι' αυτό να εξασφαλιστεί ότι δεν θα κινδυνεύσει από ακυρότητα η δικαιοπρακτική – συναλλακτική επαφή τους με τον πάσχοντα.

16 Βλ. τις παραπομπές στη σημ. 1.

17 Κενό διαπιστώνει και η απόφαση ΜΠρΘεσ 22507/1997 (Αρμ 1997 σελ. 1501) στην περίπτωση παραιτήσεως ή θανάτου του οριστικού συμπαραστάτη και προβαίνει γι' αυτό

εξουσιών ειδικά του προσωρινού συμπαραστάτη που διορίζεται σε αναπλήρωση του (εκλιπόντος) οριστικού μετά το πέρας της διαδικασίας δικαστικής συμπαραστάσεως, το οποίο πρέπει να πληρωθεί με αναλογία κατά τον τρόπο που εκτίθεται κατωτέρω (παρ. 5γ).

ε. Τις ανωτέρω παραδοχές ενισχύει και η τελολογική προσέγγιση του ζητήματος: ο θεσμός της δικαστικής συμπαραστάσεων αποβλέπει, όπως αναφέρθηκε ήδη (ανωτέρω παρ. 2), στην εξασφάλιση της δυνατότητας του συμπαραστατούμενου να δικαιοπρακτεί δια του συμπαραστάτη ως νόμιμου εκπροσώπου του ή, με άλλα λόγια, στην αποτροπή του νομικού θανάτου που θα επέφερε η απαγόρευση αυτοπρόσωπης δήλωσης δικαιοπρακτικής βουλήσεως αν δεν συνοδευόταν με ταυτόχρονη και ίσης εκτάσεως νόμιμη εκπροσώπησή του, με κλιμάκωση δηλαδή του εύρους των εξουσιών του συμπαραστάτη ανάλογη προς την αποστέρηση δικαιοπρακτικής ικανότητας του πάσχοντος, όπως εξηγείται στη συνέχεια.

5. *Εύρος εξουσιών του προσωρινού συμπαραστάτη*

Ούτωςεχόντωντωνπραγμάτων,παρίσταταιμενωσαπόλυταδικαιολογημένο το περιορισμένο εύρος των εξουσιών του προσωρινού συμπαραστάτη κατά το στάδιο που ο συμπαραστατούμενος δεν έχει ακόμη στερηθεί τη δικαιοπρακτική του ικανότητα (πριν ή κατά τη διαδικασία θέσεως αυτού υπό συμπαραστάση). Τυχόν όμως περιορισμός της εκπροσώπησέως του από τον (προσωρινό έστω) συμπαραστάτη μετά την πλήρη αποστέρησή του από τη δικαιοπρακτική ικανότητα, στο στάδιο δηλαδή που ακολουθεί τη θέση αυτού υπό καθεστώς δικαστικής συμπαραστάσεως, δεν είναι

σε ανάλογη εφαρμογή, σύμφωνα με το άρθρο 1682 εδ. β ΑΚ των διατάξεων για την επιτροπεία: «Συμβαίνει όμως ... ο δικαστικός συμπαραστάτης να έχει αποβιώσει μετά την τελεσιδικία της αποφάσεως που τον διόρισε, οπότε τίθεται ζήτημα προστασίας του προσώπου και της περιουσίας του συμπαραστατούμενου προσώπου. Στην περίπτωση αυτή, ενόψει του κενού που υφίσταται στις διατάξεις των άρθρων 1666-1688 ΑΚ, εφαρμόζονται αναλόγως οι περί επιτροπείας ανηλικού διατάξεις κατά τη ρητή διάταξη του νέου άρθρου 1682 εδ. α' ΑΚ. Σύμφωνα μ' αυτές, ο επίτροπος ανηλικού έχει το δικαίωμα να παραιτείται μετά την ανάληψη των καθηκόντων του (νέο αρθρ. 1599 εδ. β ΑΚ), οπότε τίθεται θέμα διορισμού νέου επιτρόπου. Παρόμοια λύση (ήτοι διορισμός νέου επιτρόπου) πρέπει να προκρίθει και στην περίπτωση Θανάτου του, διορισθέντος από το Δικαστήριο, επιτρόπου (βλ. αναλόγως Παπαχρήστου - Χιωτέλη εις Γεωργιάδη - Σταθοπούλου, Αστικός Κώδιξ VIII. Οικογενειακό Δίκαιο, στα παλιά άρθρα 1602-1605 αριθμ. 4). Εφόσον λοιπόν, επί επιτροπείας ανηλικού, προκρίνεται ο διορισμός νέου επιτρόπου, *κατ' αναλογικήν εφαρμογήν των ανωτέρω, πρέπει και στην περίπτωση θανάτου του ... δικαστικού συμπαραστάτη, να διορίζεται νέος δικαστικός συμπαραστάτης, ο οποίος βεβαίως δεν είναι "προσωρινός"* (βλ. ανωτέρω σκέψεις)». Τα εισαγωγικά στη λέξη προσωρινός στην απόφαση δεν μπορεί παρά να υποκρύπτουν την παραδοχή του δικαστηρίου ότι οι εξουσίες του θα είναι αυτές του οριστικού παρά την -τύποις έστω- ιδιότητά του πάντως ως προσωρινού πριν τελεσιδικήσει η απόφαση που τον διορίζει, ιδίως δε σε περίπτωση που προηγηθεί ορισμός του με το άρθρο 805 παρ. 2 ΚΠολΔ.

ανεκτός, καθώς θα ισοδυναμούσε με *capitis deminutio* για δικαιπραξίες πέραν του στενού κύκλου εκείνων που επιφυλάσσονται για τον προσωρινό συμπαραστάτη του ΑΚ 1672 εδ. β'. Ειδικότερα:

α. Εκ των ανωτέρω (παρ. 3) περιπτώσεων προσωρινού συμπαραστάτη, στην πρώτη ο διορισμός του δεν θίγει τη δικαιπρακτική ικανότητα του συμπαραστατέου¹⁸ και (γι' αυτό) οι αρμοδιότητες του προσωρινού συμπαραστάτη περιορίζονται στην έκταση που ορίζει το εδ. β' του άρθρου 1672 ΑΚ, δηλαδή στη λήψη «ασφαλιστικών» μέτρων, που πάντως ομόφωνα γίνεται δεκτό ότι δεν νοούνται με την τεχνική δικονομική σημασία του όρου, αλλά περιλαμβάνουν κάθε άλλο μέτρο υλικής ή νομικής φύσεως ή πράξεις, των οποίων η διενέργεια είναι επιβεβλημένη¹⁹.

Ως τέτοιες ενέργειες ενδεικτικά αναφέρονται η νοσηλεία του συμπαραστατέου, η εκποίηση ευπαθών πραγμάτων, η πληρωμή χρεών²⁰ κλπ. Ιδίως δε σε ότι αφορά την εξόφληση ληξιπροθέσμων οφειλών, ορθά παρατηρείται²¹ ότι η καταβολή τους «αποτελεί όχι μόνο δικαίωμα αλλά και υποχρέωση ... προς αποφυγή μέτρων αναγκαστικής εκτελέσεως», αλλά και της επιβαρύνσεως με τόκους υπερημερίας.

β. Στην δεύτερη περίπτωση, καθώς τα αποτελέσματα της συμπαραστάσεως επέρχονται ήδη με την έκδοση οριστικής απλώς αποφάσεως (ΑΚ 1681 εδ. α'), ο προσωρινός συμπαραστάτης έχει διευρυμένες αρμοδιότητες, ενεργώντας ουσιαστικά ως νόμιμος αντιπρόσωπος πλέον του συμπαραστατούμενου, άρα όχι στο στενό κύκλο του β' εδαφίου του άρθρου 1672 ΑΚ²², αλλά σε ευρύτερο πλαίσιο που -με διασταλτική ερμηνεία αυτής της διατάξεως- πρέπει να δεχθούμε ότι οριοθετείται ανάλογα με τον ειδικότερο προσδιορισμό των αποτελεσμάτων στην εκάστοτε σχετική απόφαση²³.

Καθώς δηλαδή θα συμπαρίσταται σε πρόσωπο του οποίου η έκταση της δικαιπρακτικής ανικανότητας θα έχει ήδη προσδιοριστεί, η εξουσία του προσωρινού συμπαραστάτη θα εκτείνεται στις πράξεις εκείνες που δεν επιτρέπεται να επιχειρεί καθόλου (ή όχι μόνος του) ο πάσχων.

Η παραδοχή αυτή ενισχύεται και από τη ρύθμιση του άρθρου 805.3 ΚΠολΔ, σύμφωνα με την οποία ο προσωρινός συμπαραστάτης «εκτός

18 *I. Δεληγιάννης*, π. σελ. 53 προς 54. *Αγγ. Γεωργιάδη*, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ τ. VIII 2η έκδ. άρθρο 1672 σελ. 936 αρ. 24.

19 *Αγγ. Γεωργιάδη*, π. σελ. 935 αρ. 22 – 23. *Π. Αρβανιτάκης*, σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας ΕρμΚΠολΔ 805 σελ. 1581 αρ. 2. *Κακατσάκης*, ΣΕΑΚ II 1673 αρ. 8 σελ. 1105. Επίσης *I. Δεληγιάννης*, π. σελ. 61 και *Γ. Δασκαρόλης*, π. σελ. 726.

20 *Ad hoc* ΕφΑθ 1193/2009 ΕλΔ2009 σελ. 1750. *Αγγ. Γεωργιάδη*, π. αρ. 23.

21 *Ρούσσο*, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου ΑΚ 1615 σελ. 594 αρ. 7 (για τον επίτροπο ανηλικού, με ανάλογη εφαρμογή στη συμπαράσταση κατά το άρθρο 1682 ΑΚ).

22 *Κουτσουράδης*, Η διαδικαστική πλαισίωση της δικαστικής συμπαράστασης, στον τόμο: Η πρόσφατη μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου 1998 σελ. 135. *Αγγ. Γεωργιάδη*, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ 1672 σελ. 936 προς 937 αρ. 26.

23 Βλ. τις παραπομπές στην προηγούμενη σημ. και επίσης *Γ. Δασκαρόλη*, π. σελ. 727.

από τις εξουσίες που του παρέχει το ουσιαστικό δίκαιο, παραστέκει τον συμπαραστατέο στη διενέργεια κάθε διαδικαστικής πράξης και την άσκηση ενδίκων μέσων» σε κάθε δίκη που αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του. Και τούτο, όπως ορθά παρατηρήθηκε²⁴, «εξαιτίας του αποκλίνοντος χρόνου ενάρξεως των αποτελεσμάτων της δικαστικής συμπαραστάσεως και του λειτουργήματος του συμπαραστάτη κατά το άρθρο 1681, προκειμένου να μη μείνει ο πάσχων χωρίς νόμιμο αντιπρόσωπο».

γ. Στη δε τρίτη περίπτωση, που δεν φαίνεται να έχει τύχει ως τώρα της δέουσας προσοχής²⁵ και όπου ουσιαστικά πρόκειται για αναπλήρωση του εκλιπόντος οριστικού συμπαραστάτη²⁶, στον προσωρινό συμπαραστάτη πρέπει να αναγνωριστούν όλες οι εξουσίες του οριστικού, τον οποίο αναπληρώνει²⁷.

Δεν αφήνει άλλωστε περιθώρια διαφορετικής παραδοχής η επισήμανση που προηγήθηκε (ανωτέρω, παρ. 2δ) σύμφωνα με την οποία πλήρης αποστέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας (εδώ: του τελούντος υπό δικαστική συμπάρασταση μετά την τελεσιδικία της σχετικής αποφάσεως) δεν νοείται δίχως την παράλληλη εξασφάλιση δυνατότητας συνάψεως δικαιοπραξιών για αυτόν από τον (έστω προσωρινό και έστω με προσωρινή διάταξη διορισμένο) δικαστικό συμπαραστάτη του.

Σ' αυτή την τρίτη περίπτωση λοιπόν ο προσωρινός συμπαραστάτης, όπως ο οριστικός, προβαίνει δίχως την ανάγκη τηρήσεως διατυπώσεων (δηλαδή δίχως απόφαση του εποπτικού συμβουλίου ή άδεια του δικαστηρίου) σε κάθε πράξη τακτικής διαχειρίσεως²⁸, όπως εξόφληση οφειλής, είσπραξη απαιτήσεως, εντολή σε δικηγόρο για δικαστικές ή εξώδικες ενέργειες ή γνωμοδοτήσεις αναγκαίες για τη διαχείριση της περιουσίας κλπ.

δ. Καθήκοντα εποπτικού συμβουλίου εκτελεί ο ειρηνοδίκης²⁹ μόνο στην πρώτη περίπτωση προσωρινού συμπαραστάτη, εκτός αν για κάποιο λόγο έπαψε να υπάρχει το διορισμένο εποπτικό συμβούλιο στις δύο άλλες περιπτώσεις.

24 Π. Αρβανιτάκης, σε Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας ΕρμΚΠολΔ 805 σελ. 1581 αρ. 2. Επίσης Γ. Δασκαρόλης, π. σελ. 725.

25 Μόνο στις δύο πρώτες περιπτώσεις προσωρινού συμπαραστάτη αναφέρονται, ανωτέρω στη σημ. 1 τόσο ο Κακατσάκης, π. σελ. 1104 αριθ. περιθ. 3 και 6 με τίτλο «χρονικό πλαίσιο», όσο και ο Γ. Μπαμπέτας, όπως δείχνει η διευκρίνιση του ίδιου (π. σελ. 510 αρ. 20) ότι οι αναπτύξεις του για την οριοθέτηση των εξουσιών του προσωρινού συμπαραστάτη αφορούν αυτόν που διορίζεται «εν όσω η απόφαση δεν έχει καταστεί τελεσιδική».

26 Πρβλ. ΜΠρΘεσ 22507/1997 Αρμ 1997 σελ. 1501.

27 Σπυριδάκης, Η δικαστική συμπάρασταση 1998 αρ. 384. Αγγ. Γεωργιάδη, π. σελ. 937 αρ. 27.

28 Πρβλ. Αγγ. Γεωργιάδη, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ 1682 σελ. 974 αρ. 20 σε συνδ. με ΑΚ 1672 σελ. 937 αρ. 27.

29 Πρβλ. ΑΚ 1682 τελευταίο εδάφιο.

6. Αμοιβή του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη

α. Τέλος, ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης, όπως και ο οριστικός, θεωρώ ότι δικαιούται κατ' αρχήν³⁰ να λαμβάνει αμοιβή³¹ και εμπίπτει στην αρμοδιότητά του ο καθορισμός αυτής.

β. Βέβαια, το πρώτο εδάφιο του άρθρου 1682 ΑΚ ορίζει ότι «σε κάθε περίπτωση δικαστικής συμπαραστάσης έχουν, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις για την επιτροπεία ανηλίκων». Σύμφωνα δε με το εδάφιο α' του άρθρου 1631 ΑΚ «το δικαστήριο μπορεί, κατά τις περιστάσεις, να ορίζει, ύστερα από σχετική αίτηση και γνώμη του εποπτικού συμβουλίου, αμοιβή για την απασχόληση του επιτρόπου, ανάλογη με τους κόπους του και το μέγεθος της περιουσίας που διαχειρίζεται».

Θα μπορούσε λοιπόν να δημιουργηθεί εκ πρώτης όψεως η εντύπωση ότι για να εισπράττει αμοιβή ο συμπαραστάτης απαιτείται προηγούμενη άδεια του δικαστηρίου. Σχετικώς πρέπει εντούτοις να παρατηρηθούν τα εξής:

Όπως ορθά υποστηρίζεται³², ήδη από τη γραμματική διατύπωση της πρώτης από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι η εφαρμογή στη δικαστική συμπαραστάση των άρθρων ΑΚ 1589 επ. για την επιτροπεία δεν είναι απόλυτη, αλλά υπόκειται σε δύο περιορισμούς. Πρώτον, στην επιφύλαξη της τυχόν διαφορετικής ρυθμίσεως από το νόμο (που εδώ δεν ενδιαφέρει) και δεύτερον, στην ίδια τη φύση της ανάλογης (όχι ευθείας δηλαδή) εφαρμογής, από την οποία συνάγεται ότι οι κανόνες της επιτροπείας δεν εφαρμόζονται άνευ ετέρου, αλλά με κατάλληλο τρόπο, αφού δηλαδή προσαρμοστούν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Επιπλέον αποκλείεται η εφαρμογή των άρθρων ΑΚ 1589 επ. σε εκείνες τις περιπτώσεις στις οποίες με βάση την τελεολογική ερμηνεία αλλά και τη φύση των πραγμάτων θεωρείται ότι η εφαρμογή των διατάξεων αυτών είναι ασυμβίβαστη με το σκοπό του θεσμού της δικαστικής συμπαραστάσης³³.

Ο νομοθέτης λοιπόν ρυθμίζοντας τον θεσμό της επιτροπείας και έχοντας κατά νου κυρίως την εικόνα του αδύναμου, ορφανού ανήλικου, επεδίωκε³⁴ με διάφορες διατάξεις να προσεγγίσει κατά το δυνατό το εξής ιδανικό πρότυπο επιτρόπου: Πρόσωπο που ανήκει στο στενό συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον και το οποίο τρέφει αισθήματα αγάπης, φροντίδας

30 Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ο συμπαραστάτης είναι σύζυγος ή στενός συγγενής του συμπαραστατέου και, ταυτόχρονα, το μέγεθος - είδος της περιουσίας δεν απαιτεί πλήρη απασχόληση του συμπαραστατή (βλ. αναλυτικότερα κατωτέρω στο κείμενο).

31 Αντίθετα *Κακατσάκης*, π. σελ. 1104 αρ. 1: «ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης ασκεί ... κατ' αρχήν άμισθο λειτούργημα» Δεν αναφέρει εντούτοις ο συγγραφέας σε ποιες περιπτώσεις κατ' εξαίρεση θα υποχωρεί ο κανόνας («κατ' αρχήν») του άμισθου.

32 Βλ. *Αγγ. Γεωργιάδη*, σε *Γεωργιάδη/Σταθόπουλου*, ΑΚ 1682 σελ. 970 αρ. 2.

33 *Supra* σελ. 971.

34 Βλ. ενδεικτικά την αιτιολογική έκθεση στο άρθρο 82 του νόμου ΧΠΘ/1861, τη ρύθμιση του οποίου περίπου επανέλαβε το προϊσχύσαν άρθρο 1655 ΑΚ, σε *Ροϊλό/Κουμάντο*, άρθρο 1655 αρ. 3.

και στοργής προς το παιδί, αναλαμβάνει με ανιδιοτέλεια και αίσθημα καθήκοντος την προσωπική του επιμέλεια και τη διαχείριση της περιουσίας του, αφοσιώνεται σ' αυτό το έργο με *αυταπάρνηση* και ζήλο και προσπαθεί ν' αναπληρώσει όσο γίνεται την έλλειψη των γονέων³⁵, πράγμα που εξηγεί και την τοποθέτηση της επιτροπείας στο οικογενειακό δίκαιο. Η παλαιά ρύθμιση που δεν προέβλεπε μισθό για τον επίτροπο ήταν απότοκος αυτής της θεωρήσεως, και ιδίως της υποκαταστάσεως (θεωρητικά) των γονέων από τον επίτροπο, (οι γονείς δεν αποβλέπουν βέβαια σε αμοιβή για να φροντίσουν τα παιδιά τους), κατάλοιπο δε αυτής είναι τώρα πλέον, μετά την θέσπιση δυνατότητας αμοιβής του επιτρόπου με το νέο άρθρο 1631 ΑΚ, η πρόβλεψη καθορισμού αυτής με δικαστική απόφαση ανάλογα με τον κόπο του επιτροπου και το μέγεθος της περιουσίας που αυτός διαχειρίζεται.

Στην δικαστική συμπάρασταση όμως -με εξαίρεση τις περιπτώσεις συμπαραστάτη συζύγου, γονέα ή τέκνου του πάσχοντος- η ομοιότητα, για την αναλογία, εντοπίζεται (και εξαντλείται) στην ανάγκη αμοιβής με κριτήριο την απασχόληση (τους κόπους) του συμπαραστάτη και το μέγεθος - είδος της περιουσίας που διοικεί. Κατά τα λοιπά καμία άλλη ομοιότητα δεν υπάρχει που να δικαιολογεί την ανάλογη εφαρμογή. Δεν μπορεί δηλαδή να θεωρηθεί ότι αποβλέπει η έννομη τάξη σε «αυταπάρνηση» του συμπαραστάτη ούτε αναμένει βέβαια από αυτόν ρόλο συναισθηματικά αντίστοιχο με εκείνο των γονέων προς τα τέκνα τους, παρά μόνο στην περίπτωση που όντως ορίζεται συμπαραστάτης του πάσχοντος ο σύζυγος, το τέκνο ή γονέας του. Η αποστολή του, άλλως, εξαντλείται στην ιδιότητα του νόμιμου εκπροσώπου του συμπαραστατέου για τις ανάγκες αναπληρώσεως της δικαιοπρακτικής του ανικανότητας και του διοικητή της περιουσίας αυτού, ιδίως όταν αυτή είναι μεγάλη απαιτώντας σχεδόν πλήρη απασχόληση του συμπαραστάτη, οπότε η συμπάρασταση κείται μάλλον εγγύτερα σε θεσμούς άλλους, όπως λχ στο σύνδικο της πτωχεύσεως. Υπό το πρίσμα αυτό διατύπωσα de lege ferenda προ ετών την άποψη³⁶ ότι η ρύθμιση της συμπαραστάσεως θα ήταν συστηματικά συνεπέστερο να ενταχθεί στις Γενικές Αρχές, στο κεφάλαιο που ρυθμίζεται η δικαιοπρακτική ικανότητα.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, για τους λόγους που αναφέρθηκαν, το άρθρο 1631 ΑΚ έχει στη συμπάρασταση ανάλογη εφαρμογή μόνο εν μέρει, υπό την έννοια ότι το ζήτημα της αμοιβής του συμπαραστάτη πρέπει βεβαίως να συναρτάται κατά περίπτωση αφενός προς την τυχόν εγγυητή της συγγένειας συμπαραστάτη – συμπαραστατούμενου και αφετέρου προς την απασχόληση που συνεπάγεται γι' αυτόν η επιτέλεση του έργου του ως εκ του μεγέθους - είδους της περιουσίας που διοικεί, ο δε καθορισμός της αμοιβής δεν απαιτείται να γίνει από το δικαστήριο, αλλά μπορεί να γίνει από τον συμπαραστάτη. Για λόγους τάξεως και μόνο, επειδή το ζήτημα της

35 Βοσινάκης, σε Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ 1631 σελ. 656 αρ. 4.

36 Κ. Παναγόπουλος, Οικογενειακό δίκαιο 1998 σελ. 11 & 221 και ο ίδιος, Γάμος 2010 σελ. 219.

αμοιβής αφορά τον ίδιο, θα ήταν ενδεδειγμένο απλώς να ζητήσει αυτός και τη γνώμη του εποπτικού συμβουλίου, δίχως πάντως να δεσμεύεται από αυτήν. Το δε εύλογο ή μη του ύψους της αμοιβής είναι ζήτημα που έχει να κάνει με την οφειλόμενη λογοδοσία του συμπαραστάτη, οριστικού ή προσωρινού.

7. Επιλεγόμενα

Εν κατακλείδι, για τις αρμοδιότητες – εξουσίες του προσωρινού συμπαραστάτη είναι αδιάφορος ο τρόπος διορισμού του (με την οριστική απόφαση της συμπαραστάσεως, με χωριστή απόφαση κατά το άρθρο 805.1 ΚΠολΔ ή με προσωρινή διάταξη κατά το άρθρο 805.2 ή 781 ΚΠολΔ) και συνελπώς δεν επηρεάζει την έκταση των εξουσιών του το γεγονός ότι τυχόν ορίστηκε με προσωρινή διάταξη, καθώς κριτήριο για τον καθορισμό του εύρους των αρμοδιοτήτων του είναι, όπως προαναφέρθηκε, κατά κύριο λόγο το στάδιο που βρίσκεται η διαδικασία (προ της οριστικής αποφάσεως - μεταξύ αυτής και της τελεσιδικίας - μετά την τελεσιδικία), δηλαδή το είδος του προσωρινού συμπαραστάτη και όχι ο τρόπος διορισμού του, κλιμακώνεται δε το εύρος των εξουσιών του ανάλογα με την αποστέρηση ικανότητας δικαίου του πάσχοντος σε κάθε μια από αυτές τις τρεις περιπτώσεις ως εξής:

Οι περιορισμένες εξουσίες του άρθρου 1672 εδ. β' ΑΚ επιφυλάσσονται μόνο για την πρώτη περίπτωση προσωρινού συμπαραστάτη, που ορίζεται δηλαδή πριν ή κατά την έναρξη της διαδικασίας, ενώ στη δεύτερη περίπτωση (ορισμού αυτού με την οριστική απόφαση) επιβάλλεται *διασταλτική ερμηνεία* της ανωτέρω διατάξεως ώστε να *διευρυνθούν οι εξουσίες του* προκειμένου να καταλαμβάνουν όλες τις πράξεις που κατά την απόφαση δεν επιτρέπεται να επιχειρεί καθόλου (ή όχι μόνος του) ο συμπαραστατούμενος. Στην τρίτη δε περίπτωση (*αναπλήρωση του οριστικού συμπαραστάτη μετά την τελεσιδικία της απόφασης για τη δικαστική συμπαράσταση*) διαπιστώνεται *νομοθετικό κενό που πρέπει να πληρωθεί με αναλογία*, ώστε να αναγνωριστούν και στον προσωρινό συμπαραστάτη *όλες οι εξουσίες του* αναπληρούμενου από αυτόν οριστικού. Το ζήτημα, τέλος, αν δικαιούται αμοιβή ο προσωρινός συμπαραστάτης συναρτάται αφενός προς την τυχόν ύπαρξη συγγένειας αυτού με τον συμπαραστατούμενο και την εγγύτητά της και αφετέρου προς την απασχόληση που συνεπάγεται γι' αυτόν η επιτέλεση του έργου του ως εκ του μεγέθους και είδους της περιουσίας που διοικεί.